Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 157 (10.540). Львів, субота 18. липня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

## Як Збруч річку проходили...

**В 6-ті роковини переходу Галицької Армії на Наддніпрянську Україну.**

Щойно 11-го липня 1919 року відрізана від світа Українська Галицька Армія дізналася про рішення Найвищої Ради у Парижі з 25. червня т. р., на підставі якого Польща отримала мандат „задля забезпечення особи й маєтку мирного населення Східної Галичини від небезпек, які їм грозять від большевицьких банд“ вести свої військові операції аж по ріку Збруч. Ця постанова, яка була виразним передвісником постанови з 13. березня 1923 р., була моральним ударом, який до решти знесилив ослаблену, обдерту, позбавлену взуття і муніції Галицьку Армію. З одночасною невдачею останнього наступу ген. Грекова на Львів та захитанням далекого запілля під напором большевиків, дальша безпосередня збройна війна проти Польщі стала безвиглядною. Дня 16-го липня 1919 року Українська Галицька Армія почала відворот через Збруч, ідучи спасати українську державність над берегами Дніпра під гаслом „через Київ на Львів“. Рівно в шість тижнів пізнійше вступала вона подібно до золотоверхої столиці, а через рік — істнували лише мізерні рештки 100-тисячної армії за дротами польських та чеських таборів.

Розслід причин загирення кількадесяти тисяч людських істнувань і аналіза отруйної атмосфери камянецького періоду належить до істориків. Шукаючи в імя правди за винуватцями найбільшої

наші літописці ствердять передусім страхітливі умовини тогочасної боротьби наховчі, повне незнання взаємної психіки у керманичів двох відламків віками розєднаного народу і найбільше лихо, яке може стрінути націю в момент военно-революційного хаосу: недостачу великої індивідуальности, що зуміла б запанувати і над обставинами і над душами мас. Сучасникам не слід займатись взаємним обвинувачуванням у провинах, які належать до минулого.

I. К—н.

## Відгуки польсько-жидівської угоди.

**Інтерпеляція посла Ноаха Прилуцького (Жидівська людова партія) та инших до голови Ради міністрів у справі заяви, зложеної міністром праці та суспільної опіки на засіданні Зборів Унії Т-ва Ліги Націй про порозуміння, буцім-то підписане між урядом і жидівською національною меншістю.**

У промові, виголошеній дня 5-го п. м. на засіданні зборів Т-в Унії Ліги Націй, п. міністер праці та суспільної опіки заявив, що „ідеї Ліги Націй щодо проблеми меншостей найшли у Польщі повний відгук“, що „польський уряд вибрав шлях безпосереднього порозуміння з заінтересованими групами“ і „що в тих днях заключили важне порозуміння в цій справі“. Останні слова зрозуміли як натяк до виміни декларації, яка відбулась дня 4. ц. м. між делегацією жидівського кола і п. премієром. Одначе зміст та редакція обох декларацій безумовно не давали підстави, щоби ці взаємні заяви назвати шумною назвою „порозуміння між урядом і жидівською національною меншістю“.

Жидівське коло, яке репрезентує тільки деякі частини жидівського населення, в униженій своїй декларації промовчало найбільше суттєві постуляти жидівської меншости, саме основані на ідеях Ліги Націй та на дотичних приписах конституції 17. березня та договору про меншости. З другого боку п. голова Ради міністрів у своїй декляративній відповіді вдоволився темною і дуже невдоволяючою заявою, що уряд „зверне більшу увагу на потреби жидівського населення: освітні, культурні та господарські“.

Пакт буцім-то підписаний між урядом і жидівським колом до нинішного дня держать у суворій тайні перед жидівським населенням, хоча первісним правом цього населення є знати про його зміст. З здивуванням приглядається жидівська суспільність бомбастично заповідженій „новій добі, яка починається під акомпаніямент зміцненої протижидівської нагінки на сторінках усіх органів партії, якої визначним членом є ініціятор „порозуміння“ міністер віроісповідань та освіти, п. Станислав Грабскі.

(В інтерпеляції згадується про неподержання статті про „автономію національно-персональну“ в 5 літ, по ратифікації договору про права меншостей і „про нездійснення закона конституції та инших обовязуючих законів“. Інтерпеляція кінчиться таким запитом):

З боку сучасного уряду не бачимо ніяких заходів у такім напрямку, а з огляду на те наведену заяву п. міністра праці та сусп. опіки треба вважати неточною, а тимсамим уряд необхідно повинен розяснити: чи справді підписав порозуміння з жидівським колом, — а коли так, то який зміст цього порозуміння?

## Сецесія в соймі.

На засіданні сойму з дня 15-го липня трапилася несподіванка, про яку навіть сам маршалок сказав, що її не сподівався. На початку засідання, перед голосуванням над парцеляцією і осадництвом, посол С. Хруцький від імени Українського Клюбу та Білорусинів склав ось яку декларацію: „Тому, що нинішний закон у змісті тепер ухваленім несе просто смерть українському та білоруському народові, відбираючи їм єдиний варстат праці — землю їх предків, або залишаючи ці землі надалі в руках панів обшарників, ми, вичерпавши дотеперішні всі засоби парляментарної боротьби на знак протесту проти осадництва та обшарництва, покидаємо нинішне засідання, заявляючи, що дальшу боротьбу проти осадництва та обшарництва будемо вести гострійшим та більше рішучим способом і у соймі і поза ним. Додам, що тут на салі не залишиться ніодин Українець, без огляду на те, до якої партії належав би“.

Представник Німців хотів скласти також декларацію, але маршалок відобрав йому голос, щоби не робити прецеденту щодо зголошування декларацій. Українці, Білорусини, Німці та комуністи вийшли із салі.

Цікаво, що цього самого дня вранці, маршалок Ратай разом з мін. земельних реформ і представниками польських клюбів попрохали Український Клюб дати їм свої постуляти в справі закону про парцеляцію та осадництво і запрохали їх на спільне засідання.

Представники меншостей домагаються цілої низки поправок, як нпр. щоби не виключати від набування землі тих, що були карані за політичні провини, далі, щоби міністер земельних справ не мав права перекидати населення з одної території на иншу, третє, щоби земля з маєтків т. зв. „мертвої руки“ була розпарцельована між населення того самого віроісповідання. Наскільки ці балачки дали який результат — покищо невідомо.

**Памятаймо: Рідна Школа — це народна фортеця, це певний захист у добі лихоліття!**

## Уздоровлення українського приватного шкільництва.

**1. Нехтування власних рішень.**

Якщо приглянемося генетичному розвиткові повоєнного приватного шкільництва і пошукаємо за причинами нинішньої „недоцільности“ і „безпляновости“, то прийдемо до переконання, що цьому винні ми самі, а саме: з одного боку рішуче за мале зацікавлення загалу справами виховання й навчання шляхом приватного шкільництва, а з другого боку нехтування рішень своїхже найвисших компетентних установ. Бо колиб у нас шанували і з залізною послідовністю переводили рішення, що дають напрямні для організації і удержання приватного шкільництва, то нині не тільки вдесятеро збільшилось би число наших приватних шкіл, не тільки ми зуміли би вже були поставити основи під так необхідне промислове шкільництво, — але й спільними зусиллями могли би ми були виборoти чи радше задержати для наших приватних шкіл більше своєрідний плян навчання, як нині, ще й заховати чистоту українського зверхнього вигляду наших приватних шкіл, не згадуючи вже про внутрішнє українське урядування, яке на підставі законів належить уважати як самозрозуміле.

Для орієнтації позволимо собі пригадати деякі основні постанови в напрямі надзору, творення і удержування українських приватних шкіл ухвалені одноголосно спільною анкетою всіх краєвих культурних, економічних і політичних організацій у Львові з дня 3. червня 1920 року. Найважнійші з них:

1. Українське Громадянство Західних Областий признає „Українське Педагогічне Товариство“ своєю верховною шкільною установою*).

2. Всі українські приватні школи без огляду на власників безумовно підчинені тій нашій верховній народній шкільній установі в основних справах педагогіки, шкільної політики і адміністрації.

3. Ніодна приватна школа не може бути заснована і отворена без відома УПТ.

4. Для ведення справ українського приватного шкільництва утворить У. П. Т. у себе окремий секретаріят, який обійматиме три секції: а) секцію народної школи і учительських семинарій, б) секцію середньої школи і в) секцію фахових шкіл**).

5. Всі приватні школи приходять зі шк. роком 1920/21 під заряд У. П. Т.

Дальші постанови нормують справу оподаткування фізичних і приватних осіб української національности в користь „Рідної Школи“; спосіб розділення потреб по повітах і по громадах; творення підприємств на цілі „Рідної Школи“; установлення Різдва, Великодня та храмів (празників, відпустів) днями „Рідної Школи“ і т. д.

Вкінці йдуть постанови організаційної натури, про шкільно-освітну працю, та про оборону прав української мови й школи.

Всі ці дуже ясні і дуже доцільні постанови анкети всіх краєвих організацій подано своєчасно до відома цілому українському громадянству, яке приняло їх з одушевленням. Одначе з виконанням цих постанов пішло тяжче.

Правда — Краєвий Шкільний Союз, давні Комітети „Рідної Школи“ та инші поодинокі шкільні ко-

*) В оригіналі: — вальною.
**) У. П. Т. утворило відповідні три й секретаріяр

мітети підчинилися агальним постановам і передали свої народні школи, гімназії і учительські семинарії під провід У. П. Т. З фахових приватних шкіл „Просвіта" передала свою торговельну школу на удержання У. П. Т., а „Гуцульське Мистецтво" в Косові підчинило під опіку У. П. Т. свою ткацько-килимкарську школу і школу гуцульських виробів.

Не підчинилися цій всенародній постанові тільки школи ОО. Василіян, СС. Василіянок, ОО. Редемптористів та „Українського Інституту" в Перемишлі, — хоча супроти зєдиненого ворожого фронту створення одного нашого фронту є необхідним, на що безуспішно звертано прилюдно увагу як по часописях так і в окремих публікаціях.

(Докінчення буде.)

**Іван Герасимович.**

# Anno Santo MCMXXV.

I.

(Ювилейний рік. Його значіння й історія.)

Рік 1925 є ювилейним роком у християнсько-католицькім світі і називається святим, з італійська anno santo. Є він ювилейним тому, що згідно з постановами римського престола, кожний 25. рік є в католицькім світі роком ювилейним або святим. Тому й 1925 рік, як перша чверть XX. ст., є ювилейним роком, який зачався 24. грудня 1924 р.

Яка ціль ювилейних років?

Дати змогу побожному християнсько-католицькому світові зійтися в осередку католицької церковної організації, нав'язати з ним тісніщі звязки, почути свій звязок з римським престолом. без огляду навіть на особу, яка на тім святійшім престолі засідає. Отже ціль є символічна і організаційна. Крім цього є ще й чисто релігійна. Ювилейні роки є заразом відпустовими роками і побожні паломники, звидівши святі місця, висповідавшися, вислухавши приписаних богослужень одержують відпущення гріхів. І ця саме обставина є справжньою причиною створення традиції — ювилейних років. Традиція ця дуже стара, бо сягає аж перших віків християнства, хоча узаконення ювилейних років припадає щойно з кінцем середновіччя.

І так перший буллею призначений ювилейний рік — відбувся 1300 року за папи Боніфатія VIII., який буллею санкціонував лише те, що вже від віків самочинно практикувалося. А був у християнськім світі звичай — подиктований глибокою вірою — паломничати до святих місць, головно до Святої Землі, де жив Христос, в покуті та молитві шукати відпусту гріхів. Звичай цей був принятий скрізь, також й у нас, на Україні. І наші паломники путничали до святих місць Святої Землі, молилися за себе, за родину, за рідний край, як це прим. зробив й у споминах для потомних описав наш великий патріот Данило Мних, що ставив лямпу на Христовім гробі за Україну. В західній і полудневій Европі звичай паломництва до Св. Землі був ще більше поширений. Але коли Палестину загорнули Турки-сельджуки, а спроби паломників-хрестоносців відбити Св. Землю з рук невірних невдалися, ціле паломництво християнської Европи звернулося до місця навчання й смерти Христового намісника — св. Петра, до Риму. І сходилися рік річно побожні і цікаві християне до Петрової столиці, молилися по катакомбах, як перші християне, і з покріпленою вірою вертались, хто вегікулами, хто пішки, у далеку вітчину. А вже найбільше паломників вибиралося до святих місць, а тим самим і до Риму, з кінцем кожної сотки літ, бо люде — під впливом забобонної астрольогії — сподівалися з кінцем кождого століття якоїсь особлившої зміни на землі, коли не кінця світу. Отже маючи такий само чинний звичай побожних християн, рішив папа Боніфатій VIII. надати йому законну силу і буллею встановив, що кожний 100-тий рік має бути ювилейним, відпустовим роком у християнськім світі. І 1300 ювилейний рік зазначився незвичайним натовпом прочан до Риму. Очевидці записали, що в тім Anno Santo було стільки в Римі паломників, що не було місця „ні в домах і на майданах та вулицях", де би можна було їх примістити. Між иншими паломниками був також і Дант, про що він сам згадує у своїй безсмертній „Божественній комедії", у XVIII. пісні. А мешкав тоді Дант у малій корчмі „Albergo dell' Orso", яка понині ще захоталася над Тибром.

Але рік 1300 показав, що кожний аж сотий рік дає замало нагоди християнам сходитися до Риму. Відчувалась потреба частійших християнських сходин. Жиди приміром мали свій святий ювилейний рік що 50 літ, в якім багачі дарували довги своїм довжникам, звільняли невільників, а самі їхали до єрусалимської святині шукати відпущення гріхів. Подібний розпорядок дав папа Климент II., назначаючи кожний 50-тий рік: anno Santo. Але вже в році 1389 папа Урбан VI. змінив порядок ювилейних років і скоротив їх період з 50 до 33 літ, на памятку 33 літнього життя Ісуса Христа. А в недовзі, бо в 1475 р., папа Павло II. постановив своєю буллею „Ineffabilis", що ювилейний рік у католицькій церкві припадає що 25 літ. І постанова ця обовязує беззмінно — з малими перервами — по нинішний день. Наплив паломників до Риму у кожнім проголошенім ювилейнім році був дуже великий, так, що нераз траплялися ріжні випадки, нещастя і зловживання. У наслідок цього почалась навіть дуже енергійна боротьба проти „паломництва ювилейних років", головно з реформаторських кол, а почин до цього дав не хто инший, а сам Мартин Лютер. Протестанти, що відпали від римського престола, протестували проти так званої торговлі відпустами в католицькій церкві. Оспорювали передовсім відому з полемічної протестантської літератури католицьку книжку „Відпустова книга", видану в 1491 р. в Римі, в котрій вичисляється, скільки літ звільнення від мук у чистилищі можна висєднати за звиджування римських костелів у ювилейних роках. (І так прим. для цікавости можна навести, що „в днях, коли показують у лятеранськім костелі голови апостолів Петра і Павла, одержують Римляне 3000 літ, околичні мешканці 6.000 літ, а решта народів 12.000 літ відпусту". Або „хто з набожністю вступає на сходи св. Петра, дістає на кожнім степені 1000 літ відпусту у чистилищі", і т. п.) В наслідок цеї агітації наплив паломників значно зменшився, але згодом зріс прочанами з дальших країв.

Підчас ювилейних років були заборонені карнавалові забави, роскішні свята і паради, а гроші, які мали йти на ті забави, приказували папи обертати на будову шпиталів і притулків для паломників. З часом ріжні більші міста і держави зачали будувати в Римі свої власні будинки на захист для паломників, а навіть і власні національні церкви, де свої священики відправляли богослуження для богомольців.

Папи приймали паломників як справжні батьки в опіку, а найкраще з усіх папів записалися в історії ювилейних років в Римі папи Григорій XIII, що відвідував по притулках і шпиталях паломників, ходив разом з ними пішки від одної базиліки до другої і молився з ними, та Іннокентій X., про котрого так пише паломник — нідерляндський граф von Beaumont в 1650 р.: „Одного вівторка пішов папа звидіти шпиталь С. С. Папа оказував всім батьківську любов, головно для тих, що хотіли, щоби він їх не спостеріг. Перед численними з них клякав він, змивав їм ноги і цілував їх. Я бачив це на власні очі".

Передостанній Anno Santo відсятковано правильно в 1825 р. В роках 1850 і 1875 папа Пій IX, що виїмково довго був головою католицької церкви, бо 32 роки, уважав за відповідне не оголошувати святого ювилейного року з політичних причин — у наслідок конфлікту між позбавленим світської влади Ватиканом і світською владою зєдиненого Італійського королівства. Щойно в 1900 р. папа Лев XIII відновив — дарма, що не погодився з італійським королівським урядом — перервану традицію. А що з напливу паломників до Риму користає римське населення і італійська держава взагалі, тому італійський уряд пішов Anno Santo на зустріч і дав ріжні полекші для паломників. Це забезпечило ювилейний рік, бо їхали не лише побожні християне-католики, що шукали відпусту гріхів, але й ті, що хотіли звидіти „вічне місто", глянути бодай раз перед смертю на Неаполь, наситити очі чудовим італійським кольоритом природи, вигрітися в апенінськім сонці.

Цьогорічний Anno Santo, проголошений папою Пієм XI дня 24. р. проходить величаво, а італійський уряд, що більше зблизився до Ватикану, дав багато полекш паломникам, навіть 30 проц. знижки на залізницях; а це піднесло фреквенцію. І їдуть до Риму з усіх сторін земської кулі паломники, кожний з иншою метою. **С. Ш.**



В. НІЧЛАВКО. 6)

# „Синичка".

(Докінчення.)

Панство Порубські сиділи як на розжаренім вугіллю... Що було робити? Ставати до сварки з залукуріченою Синичкою вважали нижче своєї чести. Зрештою, якенебудь заперечення, або вияснення були би тільки ще продовжувало цілу авантюру, бо звісно, що Синичка все мусить мати останнє слово. — Ось тому, вони мовчали. Инші гості іронічно підсміхувалися, бо хоча вся ця сцена не дуже була приємна, то нікому не хотілося втикати свої пальці між одвірки і як небудь втихомирювати зіриговану господиню дому. Панство Порубські тихенько розпрощалися з гістьми і непомітно забралися домів, скориставши з того, що обоє господарі вийшли були до сусідної кімнати.

Обоє Танаськи пробудилися на другий день пізно, з сильним болем голови. Не говорили нічого до себе. О. Микола пішов до церкви, а пані Агрипіна до кухні. Щойно вернувши з церкви та випивши склянку чаю, Микольцьо глянув з докором на жінку: І що-ж ти наробила?! Чи не говорив я тобі тільки разів, що з Порубськими треба як зі збитим яйцем! Атже сама добре знаєш, що він має велике слово у єпископа і широкі звязки між канонікам... Нехай тільки нас там представить, а тоді прощайся з Вербовом і їди на якусь голодівку! А дальше я ще не парох, лише експозит — подамся на якусь парохію, не візьмуть в пропозицію, спалять при конкурсі і тоді будеш мати гаразд!... Я вже цілий ранок думаю, що тепер почати і як направити те, що ти вчора своїм язиком напсувала?

І Синичка виглядала нині як підстрілена ворона, що крильці по землі волочаться, а дзюб повис на порожне воллє. Сама бачу, що зле сталося, але вчора я не годна вже була дальше давити свою злість та обурення на тих задринносих аристократів. Нехай, хоч раз в життю почули трохи правди. Добре я їм всипала!

— Та що-ж тобі, жінко, з тієї правди, коли в першу чергу ми її відпокутуємо? Чи ти не чула, що я перед хвилею говорив?!...

— Е! Це знов не таке страшне, як ти собі уявляєш! Мій небіщик батько говорив, що всьо дасться загладити, якщо добре помастити. Ось я вже і придумала. Ти візьмеш нині на фіру пару индиків, того найбільшого і тую білу индичку. Якось тут казала мені Порубська, що дуже любить білі индики. Це буде для неї... Для Порубського візьмеш фляшку коняку і дві-три фляшки вина. Поїдеш перепрошувати. Скажеш, що всього того наробила Петриха, бо то вона все мені доносила. Може то і не правда, може Петриха брехала, аби нам приподобатися. Зрештою, скажеш, що я трохи за багато випила, а була і так зденервована, бо кілька ночей не спала. І скажеш щоби не брали того на серіо, бо я лише так хотіла собі зажартувати і була би ще таки вчора те все відкликала, але вони так винеслися, що ніхто не замітив і тому ти нині приїхав, щоби відкликати це все і перепросити, якщо вони образилися.

Десь коло 11-тої години заїхав о. Танасійко на Костурівське попівство. Индики казав роспутати і пустити на подвіря перед вікнами. Сам узяв пляшки під паху і зайшов у парохіяльну канцелярію. Тут розложив їх на столі, сам сів і задумався, складаючи собі цілу промову з перепросинами. Ніхто до нього не виходив. О. Порубського не було дома, а пані нарочно не показувалася. Десь за годину надійшов о. Порубський зі школи і побачивши фіру та индики, поцікавився, що це таке?

Фірман Танаська вияснив все як слід: Це дарунок для імосці від нашої імосці ті индики, а єгомосьць з фляшками пішли до покоїв.

Ледви о. Порубський ввійшов до кімнати, о. Танасько вхопив його за руку стискав, потрясав і рецитував заздалегідь уложені перепросини.

О. Порубський вислухав до кінця і відповів таке:

— Гніватися, ми не гніваємося, бо не дуже дивуємося... Яке виховання — таке й поведення. Вилізло шило з мішка тай тільки. Одначе сами мусите признати, що ви нас тяжко образили і то у своїй хаті... По тім, що сталося, не може вже бути межи нами доброго сусідського пожиття. — Це ясне! Але мушу вас успокоїти і розвіяти вашу трівогу. Про цілу цю аферу ніхто не почує ні слова ані від мене, ані від моєї жінки. Ані мститися, ані шкодити вам не будемо. Ось моє слово. А тепер — як вам і не, отче, не стидно?! Ті индики і ті фляшки! Ще раз ображуєте нас і собі виставляєте найгірше свідоцтво!... Зараз заберіть собі те все, щоби мої очі не бачили такої ганьби!

Гукнув піднесеним голосом і вийшов у другу кімнату.

## По широкому світі.

**Німеччина**, по непровіреним ще вісткам, мала вислати більшу скількість своїх офіцирів до СРСР, для вишколення совітської армії.

**Німецько-польські** торговельні переговори, здається, будуть припинені підчас вакацій.

**В Югославії** твориться новий коаліційний уряд, під проводом Пашича. Партія Радіча матиме пять мініст. портфелів.

**У Болгарії** вбили бувшого комуніст. посла Габровского.

## З хроніки бандитизму.

**Наглий суд в Перемишлі.**

Вчора у Перемишлі засуджені дораженим судом два бандити на смерть через розстріл. Михайло Мудерскі, званий Мачугою, і Валенти Грохольскі мають бути останніми членами банди Мітковского, що довгий час грабила та вбивала людей на галицькій землі. Перший, 29-літній парубок з Ярославщини, вже двічі караний вязницею, другий 28 літ — уроджений злочинець на перший погляд. Обвинувачені за вбивство жандарма Сенткорського та грабунок. З цією головною зловиною звязана ціла низка инших злочинів, що вийшли на світло денне. Банда грабила в повіті ярославськім та перемиськім. За ними гнала поліція; падали жертви поліції і одна з любок бандитів, що додержувала їм товариства, впала до води. Бандити задержались з нею в Новім Селі, під Дуклею, в хаті одного господаря. Про їх побут повідомили поліцію. Бандити не хотіли піддатись; у перестрілці ранили двох поліціаїв Щеліну та Вахтая. Коли дві приятельки бандитів втекли з хати, за ними вибіг проводир банди Мітковскі, а влучений кулею поліції — згинув. За який час вийшов з хати Мачуга і піддався, подавши до відома, що вбив там свого товариша Муху, який не дозволив йому піддатись. На суді заявив Мачуга інакше, що Муха вбив себе сам, лякаючись кари. Грохольского, як і инших спільників-побратимів, Мачуга видав. Сам признався до кількадесяти грабунків, а Грохольского начислив тільки 4 — Грохольскі до грабунків признається, але заперечує співучасть у смерти Сентковского, дарма, що жінка пок. жандарма пізнає в ньому злочинця.

Найтрагічнійшим моментом процесу є зізнання свідків, як діти та жінка Сетковського навколішках благали бандитів, щоби дарували життя батькові та мужеві. 13-літня дочка вбитого, що була присутня при мученні батька, збожеволіла. Покликані свідки пізнають обох винуватців. Крім згаданого вбивства злочинці напали 19 травня в Радимні на корчму Айзенберга та на купця Черкінського, зграбивши їх, та на дідича зпід Ярослава, Залесінського.

Мачуга та Грохольскі признаються щиро до вини, так немов би хотіли своєю щирістю виєднати зменшення кари. Одночасно згаджують апатію і є приготовані на все. Цікаво, що безпосередно по арештуванню Мачуга нагався, чи не мав прикинутись божевільним і питався рали у „виздоровця“ Кушіка. Суд відкинув усі внески оборони щодо компетенції доразового суду та внесок на ексгумацію тіла Мухи, щоби перевірити, чи він застрілився сам. Прохання звернене до президента держави за помилуванням не мало успіху. Мачуга по прочитанні засуду прощається зі своєю матірю та сестрою і потішає прибитого, у сльозах, Грохольського, тим, що смерть могла його однаково зустріти на війні, на якій не був. Грохольскі прощається зі старим батьком. Безпосередно перед смертю — успокоївся зовсім, заявив свому адвокатові, що став бандитом з нужди, зїв хліб з маслом та курив. Оба висповідалися. При розстрілі було 100 осіб, не рахуючи юрби цікавих, що виліза на дахи сусідних домів. Грохольскі дав собі завязати очі і крикнув: „Прощавайте, брати! Бувайте здорові! Стріляйте добре!“ Мачуга на відгук стрілів заломався, але в останній мент випростувався, здер повязку з очей і так ждав на розстріл.

## НОВИНКИ.

— **Конфіскати.** Вчорашнє число сконфісковано за два великі уступи статті на маргінесі процесу Корнгабера, Єгера і тов.

**Кооператива** українських залізничників „Народний Дім“ у Станиславові віддала добру прислугу нашій подорожуючій публиці — а хто в часі ферій не належить до неї? — видаючи з а л і з н и ч н и й  р о з к л а д  ї з д и з полученнями в усіх напрямах. Ті, що багато їздили і мали до діла з подібними виданнями, ствердять без зайвого прибільшення, що такого невеликого обсмом, а тим самим дешевого, та при тім дуже інформативного і повного розкладу їзди ще не бачили. Прикметою його є теж ясність і прозорість, так, що кожний в нім зразу зорієнтується. Ці прикмети дають нашому виданню [illegible] їзди повне пра-
во на монополь серед нашої подорожуючої громади. — *д. k.*

— **Львівським громадянам** дирекція трамваїв подає до відома, що в найближчім часі буде зміна на написах деяких трамваїв: ЛД — матиме ч. 1. КД — ч. 2.; ЛИ — ч. 3.; УЛ — ч. 4.; ЗД — ч. 5. Вози на лінії Гетьм. Валів — Замарстинова будуть мати ч. 10. Дотеперішні будуть незмінені.

— **На увагу українським азилянтам.** На підставі обіжника Українського Центрального Комітету у Варшаві за ч. 4. Львівська філія Українського Т-ва Допомоги Емігрантам запрошує всіх політичних емігрантів-Українців, що перебувають у Львові і його околицях, але які ще не мають досі карт азилю, зголоситися в цілях можливого одержання їх в найскоршому часі в Т-ві (Руська вул. ч. 3, III. пов.) особисто або почтою з представленням документів, які б удоводняли їхні права на азиль. Правом цим користуються: 1) особи, що були в складі армії У. Н. Р. та були інтерновані в таборах; 2) цівільні особи, що перебували на службі в державних українських установах під час еміграції, або служили в них раніш на посадах, за повнення яких їм загрожує переслідування окупантської влади; 3) особи, які брали участь в українських політичних і громадських організаціях (напр., в українських партіях, профсоюзах і т. п.), або провадили активну воротьбу з большевиками. За браком на руках документів, які б удоводняли право на азиль, мусять бути подані достаточні докази того, що особи, які домагаються карт азилю, є дійсно азилянти, як напр. вказати заслуговуючих довіри свідків того, що вони служили в українській армії чи в урядових установах і т. д. Українські політичні емігранти, що мають право азилю, а також посідають потверджуючі це право документи, мусять представити відомости, якою владою вони видані, їх дату і нумер.

— **Римські гроби на Мадярщині.** В околиці Острихона відкопано недавно старинні гроби, які при докладнійшім розслідї показалися римськими. В гробах знайдено багато предметів, які вказують на те, що там похоронені Римляне. Гіпотеза про істнування в тих околицях римського міста Сальво набирає через те повної імовірности.

— **Шахи лїком на розсїяність.** Англійська шкільна влада завела по всіх школах обовязкову науку гри в шахи. Багато вчених і шахових майстрів висказує погляд, що шахи вчать скупчувати увагу, орієнтуватися та вправляють ум... Наскільки ліпше стоялаб тепер наша справа, як би наші дипльомати були грали в шахи.

— **Соціялізація Габсбурґів.** Княжна Єлисавета Віндішгрец, внучка цісаря Франца-Иосифа, вийшла замуж за соціялістичного посла Песнека. Княжна зрезиґнувала з усіх своїх титулів і привілеїв і замешкала з вибранцем свойого княжого серця в маленькім домику на периферіях Відня.

— **Музей Дікенса.** В Льондоні відкрито та віддано до публичного ужитку в домі, де Дікенс закінчив свої твори „Клюб Піквіка“ та „Олівер Твіст“, музей Дікенса. Музей містить багато памяток по Дікенсові та має велику, зложену з 250 томів бібліотеку. Всі твори бібліотеки відносяться до творчости Дікенса. Крім того є у музею велика колекція образів і малюнків, що мали якенебудь відношення до Дікенса або до його творчости. Так шанують память своїх великих людей Англійці.

— **Дня 19. липня 1925.** в год. 3. по пол. відбудеться в Янові, в лісі під „Королівською Горою“ фестин „Народнього Дому“ з багатою програмою. 75 1-1



**ГОЛОВНА РАДА КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ У ЛЬВОВІ**

запрошує отсим на

# Господарський Зїзд,

який відбудеться у Львові дня 25. липня (субота) 1925. в год. 10. зрана у власній домівці при вул. Зіморовича ч. 20, I. пов.

В порядок дня Зїзду входять:

1) Відкриття Зїзду Президією Головної Ради.
2) Сучасний стан нашого села і станова організація селянства — реф. інж. Юліян Павликовський.
3) Праця Філій і Кружка „Сільського Господаря“ серед сучасних умов — реф. Остап Луцький, віцепрезидент Т-ва і голова Філії в Стрию.
4) Молочарські Спілки і їх завдання на полі піднесення годівлі рогатої худоби — реф. інж. Андрій Палій, директор Краєвого Союза господарсько-молочарського в Стрию.
5) Спілковий збут худоби — реф. Остап Луцький.
6) Насінництво в Галичині і годівля збіж у селянських господарствах — реф. інж. Осип Дідич.
7) Справа управи цукрового бурака — реф. інж. Евген Архипенко, редактор „Сільського Світу“ і член Головної Ради Т-ва.
8) Земельна справа — реф. інж. Юліян Павликовський.
9) Закриття Зїзду.

До участи в Зїзді управнені всі члени Товариства, а зокрема всі голови чи то заступники голов Філій і філіяльні відпоручники, відпоручники центральних культурно-освітних установ і економічних інституцій, які висилають своїх представників до Головної Ради „Сільського Господаря“, представники Повітових Союзів Кооператив і фахово вишколені агрономи. — Одночасно з тою оповісткою висилається запрошення на поіменні адреси. На випадок неодержання запрошення управнені до участи в Зїзді одержуть його в бюрі „Сільського Господаря“ в дні Зїзду від год. 9 ої зрана почавши.

В дні 26. липня 1925 о год. 10 зрана відбудуться в салі „Сільського Господаря“ наради агрономів присвячені справі створення станової організації українських агрономів.

ЗА ГОЛОВНУ РАДУ:

*Інж. Юліян Павликовський* вр. віцепрезидент.

*о. Тимотей Ковалюк* вр. секретар Ради.

## ОСТАННІ ВІСТИ.

**Порозуміння меншостей з урядом не осягнено.**

(Від власного кореспондента.)

Нарада під проводом Ратая відмовила вимозі меншостей дати землю місцевим безземельним, піддержуючи військове осадництво. Порозуміння не осягнено.

**Китайські репресії проти Анґлійців.**

Китайська торг. палата постановила застосувати репресій щодо англійських банків і зажадати уступлення англійських урядників в банках китайських. Тсанг-Тсо-Лін лишився в Тієнтсін і намірюється утворити новий уряд.

**Анґл. база на Балтику.**

Совітський посол в Ризі оголосив комунікат про заключення англ. урядом з естонським воєн. міністром укладу, на підставі якого Естонія затримує суверенність над островами Даго і Езель, а Англія має право закладати там морські стації і фортифікувати їх.

## Ширіть наш часопис!

## З судової салі.

**Процес Корнгабера і тов. — за обманство і вимушування.**

Сьомий день розправи.

На початку позавчорашньої розправи Микитин дальше доповнює свої зізнання, які звернені головно проти слідчого судді Рутки й протоколянта д-ра Пйотровского. Микитин твердить, що ніколи не було конфронтації поміж ним і обв. Дворніцким, коли тимчасом у судових актах є протокол з такої конфронтації. Дальше широко Микитин оповідає про протекційне відношення до нього з боку слідчого судді. Виходить, що суддя Рутка звірявся Микитинові з деяких моментів своєї судейської практики, ба навіть зраджував йому такі урядові тайни, як нп. слова посадника суду Гавла до судового лікаря в справі переведення обв. Єгера з вязничної келії до вязн. шпиталю. Прав. Гавель будім то висловився, що наліпка лікарем білка в моче Єгера нічого не значить, бо „є тут люде, які мають сифіліса і гниють не нічого, і хоча вони мають тільки один фляк, а проте не були визнані хворими“.

Своїми зізнаннями Микитин компромітує теж і д-ра Грека (одного з присутніх оборонців), про якого суддя Рутка казав, що він, себто д-р Грек, пильно заходився біля отримання портфеля міністра судівництва, але пошкодили йому в цьому його близькі звязки з Жидами. Дальше суддя Рутка казав Микитинові, що йому не треба оборонця, бо прокуратор і трибунал найкраще оборонять його. „Оборонець може говорити собі хоч би й три години, а трибунал не слухає його, маючи вже готовий присуд“ — так казав знову протоколянт Пйотровскі. Оба вони, суддя Рутка і протоколянт Пйотровскі, працювали над тим, щоби Микитин завчасу не зрадився перед Жидами, що зрадив їх та щоби пізнійше, при конфронтаціях чи на процесі, добре „тримався“. Суддя Рутка обіцював навіть добру посаду Микитинові, як що тільки той не буде трястись; з цією метою суддя переводив з Микитином пробні експерименти, кажучи йому випростовувати руки й глядіти, щоб вони не тремтіли.

Підчас зізнань Микитина, на домагання оборонця д-ра Ляндау предсідник усуває зі салі агента Керепку, який згідно зі словами Микитина, стояв у розпорядженні судді Рудки й робив Микитинові всякі послуги.

VIII. день розправи.

На початку вчорашньої розправи оборонець д-р Кібіц вносить на усунення зі салі відомої з процесу Штайгера блаженної Пастернаківної, мотивуючи тим, що в теперішніх зізнаннях Микитина й колишніх Пастернаківної є значні суперечности і що оборона гадає покликати Пастернаківну на свідка. Предсідник противиться до внесення оборони й каже Пастернаківній покинути салю.

Після того предсідник дальше відчитує зізнання Микитина, які він склав у слідстві. Протоколи зізнань відчитується уступами, а Микитин обовязаний заявляти, чи він це дійсно зізнавав і чи ті зізнання відповідають правді. Відповіди Микитина є різні і здібільша хиткі. Часто Микитин заявляє „не памятаю“.

Розправа йде дальше, займаючись усе ще зізнаннями Микитина.

## Всячина.

**Сонце-велит Міра.**

До чого доходить в своїх наукових дослідах астрономія, говорять про це англійські й американські фахові часописи та журнали. Навіть по части розвязано загадку велитана-сонця Міри. Вже від довшого часу досліджували Міру найславнійші астрономи на обсерваторії Mount Wilson, але щойно знаменитим апаратом проф. Michelson-а, інтерферометром, вдалося продовжити і розширити посмність і силу ділання далековиду обсерваторії і переміряти дімензії зорі Міри.

Довершив цього славний астроном д-р Pease, що від року працює на Mount Wilson і оголошує свої досліди світові.

Міра — це т. зв. змінна зоря. Сила її світла змінюється у неправильних відступах. Інколи блестить вона на нічному небі наче зоря другої або третьої кляси. Інколи ослабляє до сили зорі осьмої або девятої ранги, інколи не пізнати її найсильнійшим телескопом. Опісля знову росте її сила — навіть далеко скоршим темпом як передше при обліднінню — і стає навіть видимою голим оком. Ніяк не було можливо означити справжню величину Міри ані пояснити справжню причину зміни її світла.

Спочатку цього року наросла Міра до максімум своєї величини. Тоді й став д-р Pease досліджувати її при помочі телескопу, змінненого апаратом Michelson-а. Далековид на Mount Wilson є — як відомо — найбільшою небесною гарматою на світі; її зеркало виказує проміру близько 2 і пів м. Притім показалося, що маса Міри далеко більша, як про неї хтонебудь думав. Поміри виявили дімензії, що перевисшили навіть дімензії Betegeuze в Оріоні. А Betegeuze вважали вчені астрономи досі найбільшою зорею. Вид цього сонця являється нам на землі без огляду на величезну віддаль у 0,047 секундах. І хоча як зникаючо малим є кут, під котрим глядить на Betegeuze астроном, то все таки у дійсности вона величезна, бо в Оріоні вона віддалена від нас на 165 літ світла. Як би у ту віддаль покласти наше сонце, то навіть найсильнійшими апаратами не було би можна його достерегти. Отже Betegeuze перевисшає своєю величиною тисячі разів наше сонце.

Поміри змінної зорі Міри виявили ще більшу величину як у Betegeuze. Хоть віддаль між сонцем і Мірою далеко-далеко дальша як між сонцем і Betegeuze, все таки Міра є далеко більшою як червона зоря Оріона. Кажуть — розуміється астрономи! — що обєм Міри на 400 разів більший від обєму сонця. Так являється Міра одним з найвеличнійших і найкольосальнійших сонць вселенної.

Порівнання сонця з Мірою вказує на шлях, що веде до пояснення її змінного

світла. Астрономи тої думки, що темні плями, що грають у Міри таку саму ролю що й в сонці, закривають у певних відступах часу частину поверхні Міри і тому тоді являється нам Міра як зоря підрядної величини. Так само хитання періодів, що в них являється приріст і зменшення світла, вказують на подібність зі сонцем.

Розумієтьcя: Міра певно старша від нашого сонця. Біле її світло говорить само про її старечий вік. Міра є вигасаючим сонцем, холодніючою зорею, що віщує нам будучність сонця. За мільони мільони літ станеться з нашим сонцем, що має життя нашій землі і нашій планетарній системі, те саме, що сьогодні вже сталося зі сонцем-велитом Мірою.

Одначе, хоча Міра належить до найбільших світів нашого всесвіту, то всетаки вона ще не найбільша. Найбільшим є Антарес у зоряній групі Скорпіону, що його (Антареса) промір 500 разів більший від діяметру сонця. Е. Я.

## Бібліоґрафія.

### КНИЖКИ:

*С. В. Бородаєвський*, проф. української госп. Акад. в ЧСР., Напзв. проф. українського унів. в Празі: ІСТОРІЯ КООПЕРАЦІЇ ст. 439. Прага. Український Гром. Вид. Фонд.

*Микола Чайковський.* АЛҐЕБРА. Новий курс середньої школи та для самоосвіти. Книга І. Віністка П. І. Холодного ст. 451. Прага. Український Гром. Вид. Фонд.

*Михайлюк Кость*, асистент української госп. академії в Подєбрадах. МОЛОЧАРСТВО. Підручник для студентів сільсько-госп. та спеціяль. шкіл. з 63 малюнками ст. 160. Прага. Український Гром. Вид. Фонд.

ВСЕУКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК. Звідомлення за 1922 рік. Видавництво Української Молоді. Прага 1925 ст. 70.

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК. Найголовніші правила українського правопису. Нове видання. Вид-тво Української Молоді, ст. 16. Прага 1925.

*о. Гавриїл Костельник*, д-р філ. ТРИ РОЗПРАВИ ПРО ПІЗНАННЯ, ст. 198. Накл. Т-ва св. Ап. Павла 1925.

### ЖУРНАЛИ:

КУЛЬТУРА, місячник культурного й політичного життя. 6—7 число за червень-липень. Діялектика. Ю. Плеханов: Про ролю особистости в історії. Ю. Плеханов: Логіка й діялектика. С. Задерніївський: Монізм у природі і суспільстві. Економічно-суспільний відділ. Проф. І. Шимонович: Галичина. Л. К-р.: Боротьба праці з капіталом. Політичний відділ. Н. Лазаркевич: Від обєднання до угоди. Л. К-р.: Економічна руїна в Польщі. Критика й критики. І. Калинович: Бібліоґрафічні звістки.

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСТНИК. Книжка VII—VIII. За липень-серпень. — Зміст: Мярко Антіох: Церкви й виголи. Мерієм: Своїх вікон не відчиняйте нічу. Ів. Марків: Трудно жити. Вал. Підмогильний: Військовий літун. Джек Льондон: Лісовий зов (докінчення). Ж. М. Ередія: Антоній і Клеопатра. С. Єссін: У рідному селі. Ант. Крезуб: Партизани. І. В сітях київської чрезвичайки. Іван Лиза: Братерство Тарасівців. Спомини. Ден. Лукіянович: Осип Маковей. Огляд сорокалітньої літературної й громадянської праці. Волод. Калинович: Чого домагаються наші діти (далі буде). Волод. Залозецький: Про задачі історика українського мистецтва (далі буде). В. Біднов: Забутий діяч (Памяти Ол. Кониського). Я. Окуневський: Українська вдача. І. З Галичини. II. З Наддніпрянщини. III. Український народ. Чарльз Саролеа: Двадцять фаз большевизму. Мих. Рудницький: Подорож. З ним будеш постійно. В Гнатюк: Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові (далі). Д. Д.: Три роки відновленого Л. Н. Вістника. В. Петербуржець: Звідомлення „Товариства дослідників укр. письменства і мови у Петербурзі“ за 1924 р. Бібліографія. Нові книжки.

## ✝ Посмертні згадки.

Дня 3. липня 1925 р. померла передчасно в Заболотові **Емілія з Ярошинських Ґелюхова**, жінка місцевого пароха. Покійна була сестрою відомої нашої письменниці Евгенії Ярошинської. В рідного дому винесла покійна велику культуру духа, сильне національне почуття та глубоку любов до свого народу. Визначаючися не буденною інтеліґенцією, а при тім надзвичайною ніжністю почувань та добротою серця, зуміла покійна зєднати собі широке коло друзів зпосеред нашого громадянства, а в домі покійної зазнавав кождий давної щирої української гостинности та почував себе як у себе. Покійна щедрою рукою спомагала кождого, хто до неї звертався за матеріяльною помічю, та ніколи не відмовила ні грошевих жертв ні особистих трудів для нашої національної справи.

Неулічима недуга підкосила покійну в силі віку та забрала перед часом одиницю зпосеред нашої суспільности, яка ще багато добра могла зробити для своїх.

Незвичайно величаві похорони покійної при співучасти маси селянства і всеї нашої інтеліґенції були найкращим свідоцтвом великої любови і признання від всіх.

Нехайже наша галицька земля, котру Вона так полюбила, пригорне щиро до себе покійницю, яка зайшла до нас із зеленої Буковини, щоби остати у нас на віки. В. І. П.! 78 1—1

## НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.



## ОПОВІСТКИ.

**Український хор Д. Котка:**
у суботу 18.VII. м. Камінка струм.
у неділю 19.VII. м. Радехів. 2150 20-?

**Замість цвітів** на домовину свого члена основателя бл. п. радника Івана Огоновського, складає руханкове т-во „Сокіл-Батько“ на „Український Город“ 50 зол. 77 1—1

## Дрібні оголошення.

ХТО знав би, де тепер перебувають Володимир і Михайло Затварницькі, які в серпні 1918 р. були у Києві, зволить ласкаво донести на адресу Осипа Затварницького, возьного Митр. Консисторії у Львові. Діти, дайте о собі вістку, мама обложно хора, очікує вас. Заграничні часописи проситься о передрук 2—2

ХЛОПЧИК літ 4 і дівчинка літ 5, сироти по інтеліґентних родичах, розумні, здорові і гарні до віддання бездітному, багатшому супружеству за свої (можливо разом). Вістка до Адм. „Діла“ під „Сироти“. 82 1—2

БІЛА РОЖА, Тернопіль, відбере лист в редакції „Діла“. 80 1—1

## ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.





## КОНКУРС.

Комітет будови Народнього Дому в Чорткові оголошує конкурс на плян будови дому, який має служити в першій мірі на поміщення театральної салі й сцени, а відтак на льокалі для осідку культурних і економічних товариств та склепів.

Будівля має бути держана в українськім стилю. Пляни мають обнимати пляни підземелля, пивниць, партеру, першого і другого поверха враз з схематичним перекроєм та фасадою. Виконання доцільне, можливе і в олівці.

Речинець надсилання нарисів до дня 1. жовтня.

Проект буде розглядати комітет з прибранням знавців.

За виконання двох проєктів, признано за найкращі премії в сумах 300 і 200 зл.

Автор принятого проекту одержить від Комітету будови доручення розробити свій нарис за винагородою згідно з умовою.

Потрібні умовини, розклад дому і ситуаційний плян парцелі вишле на жадання Комітет будови, до якого слід звертатися на руки д-ра Антона Горбачевського в Чорткові. 26 2-?



## Конкурс.

Повіт. Союз Кооператив в Чорткові розписує конкурс на посаду директора торговельного відділу, обзнакомленого з книго- і діловодством кооператив 2. ступня. Подання враз з алегатами, стверджуючими фахові кваліфікації і референції дотеперішньої праці, належить надіслати до 30. липня 1925. до Повіт. Союз Кооп. в Чорткові. — Надзірна Рада.



За редакцію відповідає О. Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.